

T-15/02. sz. ügy

BASF AG **kontra** **az Európai Közösségek Bizottsága**

„Verseny – Kartellek a vitamintermékek ágazatában – Védelemhez való jog – Bírágkiszabási iránymutatás – A bírág alapösszegének megállapítása – Elrettentő hatás – Súlyosító körülmények – Irányító vagy felbujtó szerep – Együttműködés a közigazgatási eljárás során – Szolgálati titoktartás és a gondos ügyintézés elve”

Az Elsőfokú Bíróság ítélete (negyedik tanács), 2006. március 15. . . . . II - 516

Az ítélet összefoglalása

- 1. Verseny – Közigazgatási eljárás – Kifogásközlés – Szükséges tartalom – A védelemhez való jog tiszteletben tartása*
(17. tanácsi rendelet, 19. cikk, (1) bekezdés; 2842/98 bizottsági rendelet, 2. és 3. cikk)

2. *Verseny – Bírságok – Összeg – Meghatározás*
(17. tanácsi rendelet, 15. cikk, (2) bekezdés; 98/C 9/03 bizottsági közlemény)

3. *Verseny – Bírságok – Bírságot kiszabó határozat – Indokolási kötelezettség – Terjedelem*
(EK 253. cikk, 17. tanácsi rendelet, 15. cikk, (2) bekezdés)

4. *Verseny – Bírságok – Összeg – Meghatározás – Szempontok – A jogsértések súlya*
(17. tanácsi rendelet, 15. cikk, (2) bekezdés; 98/C 9/03 bizottsági közlemény)

5. *Verseny – Bírságok – Összeg – Meghatározás*
(17. tanácsi rendelet, 15. cikk, (2) bekezdés; 98/C 9/03 bizottsági közlemény, 1. pont)

6. *Verseny – Bírságok – Összeg – Meghatározás*
(17. tanácsi rendelet, 15. cikk, (2) bekezdés; 98/C 9/03 bizottsági közlemény, 1.A pont)

7. *Verseny – Bírságok – Összeg – Meghatározás*
(17. tanácsi rendelet, 15. cikk, (2) bekezdés; 98/C 9/03 bizottsági közlemény, 1.A pont)

8. *Verseny – Bírságok – Összeg – Meghatározás – Elrettentő jelleg*
(17. tanácsi rendelet, 15. cikk; 98/C 9/03 bizottsági közlemény, 1.A pont)

9. *Verseny – Bírságok – Összeg – Meghatározás – Elrettentő jelleg*
(17. tanácsi rendelet, 15. cikk, (2) bekezdés; 98/C 9/03 bizottsági közlemény, 1.A pont)

10. *Verseny – Bírságok – Összeg – Meghatározás – Elrettentő jelleg*
(17. tanácsi rendelet, 15. cikk, (2) bekezdés; 98/C 9/03 bizottsági közlemény)

11. *Verseny – Bírságok – Összeg – Meghatározás – Szempontok – A jogsértések súlya*
(17. tanácsi rendelet, 15. cikk, (2) bekezdés)

12. *Verseny – Bírságok – Összeg – Meghatározás – Elrettentő jelleg*
(17. tanácsi rendelet, 15. cikk, (2) bekezdés)

13. *Verseny – Bírságok – Összeg – Meghatározás – Szempontok – A jogsértések súlya –
Súlyosító körülmények*
(17. tanácsi rendelet, 15. cikk, (2) bekezdés; 98/C 9/03 bizottsági közlemény, 2. pont)

14. *Verseny – Bírságok – Összeg – Meghatározás – Szempontok – A jogsértések súlya –
Súlyosító körülmények*
(17. tanácsi rendelet, 15. cikk, (2) bekezdés; 98/C 9/03 bizottsági közlemény, 2. pont)

15. *Verseny – Bírságok – Összeg – Meghatározás – Szempontok – A jogsértések súlya*
(17. tanácsi rendelet, 15. cikk, (2) bekezdés; 98/C 9/03 bizottsági közlemény, 2. pont)

16. *Verseny – Bírságok – Összeg – Meghatározás*
(EK 229. cikk, 17. tanácsi rendelet, 17. cikk,)

17. *Verseny – Bírságok – Összeg – Meghatározás – Szempontok – A jogsértések súlya –
Súlyosító körülmények*
(17. tanácsi rendelet, 15. cikk, (2) bekezdés; 98/C 9/03 bizottsági közlemény, 2. pont)

18. *Verseny – Bírságok – Összeg – Meghatározás – Szempontok – A jogsértések súlya –
Súlyosító körülmények*
(17. tanácsi rendelet, 15. cikk, (2) bekezdés; 98/C 9/03 bizottsági közlemény, 2. pont)

19. *Verseny – Bírságok – Összeg – Meghatározás – Szempontok – A jogsértések súlya – Súlyosító körülmények*
(17. tanácsi rendelet, 15. cikk, (2) bekezdés; 98/C 9/03 bizottsági közlemény, 2. pont)
20. *Verseny – Bírságok – Összeg – Meghatározás – Szempontok – A jogsértések súlya – Súlyosító körülmények*
(17. tanácsi rendelet, 15. cikk, (2) bekezdés; 98/C 9/03 bizottsági közlemény, 2. pont)
21. *Verseny – Bírságok – Összeg – Meghatározás – Szempontok – A jogsértések súlya – Súlyosító körülmények*
(17. tanácsi rendelet, 15. cikk, (2) bekezdés; 98/C 9/03 bizottsági közlemény, 2. pont)
22. *Verseny – Bírságok – Összeg – Meghatározás – Az eljárás alá vont vállalkozás együttműködése miatt a bírság alóli mentesítésről vagy a bírság csökkentéséről szóló bizottsági közlemény*
(17. tanácsi rendelet, 15. cikk, (2) bekezdés; 96/C 207/04 bizottsági közlemény)
23. *Verseny – Bírságok – Összeg – Meghatározás – Szempontok – Az eljárás alá vont vállalkozás Bizottsággal történő együttműködésének figyelembevétele*
(17. tanácsi rendelet, 15. cikk, (2) bekezdés; 96/C 207/04 bizottsági közlemény, B cím b) pont)
24. *Verseny – Bírságok – Összeg – Meghatározás – Szempontok – Az eljárás alá vont vállalkozás Bizottsággal történő együttműködésének figyelembevétele*
(17. tanácsi rendelet, 15. cikk, (2) bekezdés; 96/C 207/04 bizottsági közlemény, B cím)
25. *Verseny – Bírságok – Összeg – Meghatározás*
(17. tanácsi rendelet, 15. cikk, (2) bekezdés; 96/C 207/04 bizottsági közlemény, B cím és 98/C 9/03 bizottsági közlemény, 2. pont)

26. *Verseny – Bírságok – Összeg – Meghatározás – Szempontok – Az eljárás alá vont vállalkozás Bizottsággal történő együttműködésének figyelembevétele*
(17. tanácsi rendelet, 15. cikk, (2) bekezdés; 96/C 207/04 bizottsági közlemény, B cím)
27. *Verseny – Bírságok – Bírósi felülvizsgálat*
(EK 81. és 229. cikk; EGT-Megállapodás, 53. cikk, (1) bekezdés; 17. tanácsi rendelet, 17. cikk)
28. *Verseny – Bírságok – Összeg – Meghatározás – Szempontok – Az eljárás alá vont vállalkozás Bizottsággal történő, az engedékenységi közlemény keretein kívüli együttműködésének figyelembevétele*
(17. tanácsi rendelet, 17. cikk; 96/C 207/04 bizottsági közlemény, és 98/C 9/03 bizottsági közlemény, 3. pont)
29. *Verseny – Közigazgatási eljárás – Szolgálati titok*
(EK 287. cikk; 17. tanácsi rendelet, 20. cikk, (2) bekezdés)

1. A versenyjogi szabályok alkalmazása során a kifogásközlésnek tartalmaznia kell a kifogások kellően világosan, akár tömören megfogalmazott ismertetését ahhoz, hogy az érdekelték ténylegesen megismerhessék a Bizottság által nekik felrótt magatartásokat. A kifogásközlés ugyanis csak ezzel a feltétellel képes betölteni a közösségi rendeletekben kijelölt feladatát, amelynek lényege, hogy minden szükséges bizonyítékot a vállalkozások rendelkezésére kell bocsátani ahhoz, hogy ténylegesen érvényre juttathassák védekezésüket azelőtt, hogy a Bizottság végleges határozatot fogadna el. E feladat nem változik az annak címzettjét jelentő vállalkozás különleges helyzetétől és a Bizottsággal történő együttműködése függvényében. Az említett követelményt akkor tartják tiszteletben, ha a határozat nem ró az érdekelték terhére a kifogások ismertetésében meghatározottaktól eltérő jogsértéseket, és csak olyan tényeket fogad el, amelyekkel

kapcsolatban az érdekeltéknek alkalmuk nyílt magyarázatot adni.

Ami a védelemhez való jognak a bírságok kiszabása tekintetében történő gyakorlását illeti, a Bizottság – ha kifejezetten jelzi a kifogásközlésében, hogy meg fogja vizsgálni: ki kell-e szabni bírságot az érintett vállalkozásokra, és megfogalmazza azokat a fő ténybeli és jogi elemeket, amelyek bírságot vonhatnak maguk után, mint például a feltételezett jogsértés súlya és időtartama, továbbá az a tény, hogy ez utóbbit „szándékosan vagy gondatlanságból” követték-e el – teljesíti a vállalkozások meghallgatáshoz való jogának tiszteletben tartására vonatkozó kötelezettségét. Így megadja a vállalkozásoknak a szük-

séges adatokat ahhoz, hogy ne csak a jogsértés megállapításával szemben, hanem a bírságkiszabás tényével szemben is megvédhessék magukat. A bírságok összegének meghatározását illetően ebből az következik, hogy az érintett vállalkozások védelemhez való jogát a Bizottság előtt az biztosítja, hogy észrevételeket lehet tenni a kifogásolt tények időtartamával, súlyosságával és versenyellenes jellegével kapcsolatban.

A Bizottság nem köteles megemlíteni kifogásközlésében sem a bírságok általános szintjére vonatkozó politika esetleges megváltoztatásának lehetőségét, amely lehetőség a versenypolitika általános megfontolásaitól függ, és nem kapcsolódik közvetlenül a jelen ügyek konkrét körülményeihez, sem pedig a bírság elrettentő hatásának biztosítása céljából végrehajtott esetleges bírságemelés mértékét, mivel ha megadja azokat a ténybeli és jogi elemeket, amelyekre a bírságok összegének kiszámítását alapozza, a Bizottság nem köteles közelebről megjelölni, hogy ezeket az egyes elemeket hogyan veszi figyelembe a bírság szintjének meghatározásakor. Az előirányzott bírságok szintjére vonatkozó utalás azt megelőzően, hogy a vállalkozásoknak módjukban állt volna benyújtani az észrevételeiket az ellenük felhozott kifogások tekintetében, a

Bizottság határozatának megelőlegezését jelentené, ami nem lenne helyénvaló.

(vö. 46–49., 58–59., 62. pont)

2. Márpedig amennyiben a Bizottság mérlegelési jogkörrel rendelkezik az egyes bírságok összegének megállapításakor, anélkül hogy pontos matematikai képletet lenne köteles alkalmazni, akkor nem térhet el a maga által lefektetett szabályoktól. Mivel a 17. rendelet 15. cikkének (2) bekezdése és az ESZAK-szerződés 65. cikkének (5) bekezdése alapján kiszabott bírságok megállapításának módszeréről szóló iránymutatás olyan eszköz, amelynek célja, hogy a felsőbb-szintű jogszabályok tiszteletben tartásával pontosan meghatározza azokat a szempontokat, amelyeket a Bizottság a mérlegelési jogkörének gyakorlása során a bírságok meghatározásakor kíván alkalmazni, a Bizottságnak a bírságok összegének megállapításával ténylegesen figyelembe kell vennie a bírságkiszabási iránymutatás pontjait, különösen az abban kötelezően meghatározott elemeket.

(vö. 119. pont)

3. A közösségi versenyszabályok megsértése miatt több vállalkozásra bírságot kiszabó határozat esetében az indokolási kötelezettség terjedelmét egyebek között

arra tekintettel kell meghatározni, hogy a jogsértések súlyát számos tényező függvényében kell értékelni, úgymint például az ügy sajátos körülményei, kontextusa és a bírságok elrettentő hatása, anélkül azonban, hogy létezzen kötelezően figyelembe veendő szempontok kötött vagy kimerítő listája. E kötelezettséggel együtt járó követelmények teljesülnek akkor, ha a Bizottság a határozatában megjelöli azokat az értékelési tényezőket, amelyek lehetővé tették számára a jogsértés súlyának és időtartamának mérését, noha kívánatos lenne, hogy a Bizottság megjelölje a kívánt elrettentő hatás tekintetében befolyásoló számszerűsített elemeket, amelyek mérlegelési jogkörének gyakorlása során öt vezették.

(vö. 131., 206., 213–214. pont)

4. A 17. rendelet 15. cikkének (2) bekezdése és az ESZAK-szerződés 65. cikkének (5) bekezdése alapján kiszabott bírságok megállapításának módszeréről szóló iránymutatás a jogsértések különböző súlyossági fokát tükröző sávok alapján meghatározott összeget ír elő a bírságszámítás kiindulópontjaként, amely súlyossági fokok, mint olyanok, nem állnak összefüggésben a releváns forgalommal. Ez a módszer lényegében a bírságok viszonylagos és rugalmas díjszabásán alapszik. Így tehát ha a Bizottság egy és ugyanazon határozatban számos jogsértést állapít meg, ez mód-

szer semmiképp nem írja elő – egyébként nem is tiltja – azt, hogy minden egyes jogsértés tekintetében az alapösszeg meghatározásához figyelembe kell venni az érintett piac méretét, tehát még kevésbé írja elő azt a Bizottságnak, hogy ezeket az alapösszeget a piac összesített forgalmának egy meghatározott százaléka alapján rögzítse.

(vö. 133–135. pont)

5. A közösségi versenyjogi jogsértésekért kiszabott bírságok összegének meghatározásakor a Bizottság nem köteles a bírságszámítást az érintett vállalkozások üzleti forgalmára alapozott összegekből kiindulva elvégezni, sem biztosítani – abban az esetben, ha egyazon jogsértésben több vállalkozás érintett –, hogy az érintett vállalkozásokra vonatkozóan a számítása eredményeképpen született bírságok végső összegei az érintett vállalkozások között a teljes üzleti forgalmuk vagy a szóban forgó termék piacán meglévő üzleti forgalmuk tekintetében tett összes különbségtételt kifejezik. A jogsértések súlyát számos tényező függvényében kell értékelni, úgymint például az ügy sajátos körülményei, kontextusa és a bírságok elrettentő hatása. Így a Bizottság kétségtávolan megteheti, hogy a bírság összegének meghatározása érdekében a jogsértés súlyosságának értéke-

lésére szolgáló tényezőként figyelembe vegye a jogsértés tárgyát képező termékekre vonatkozó üzleti forgalmat, ennek a számnak azonban nem kell aránytalan jelentőséget tulajdonítani más értékelési tényezőkhöz viszonyítva, mivel a bírságok összege nem állapítható meg a csupán az ezen a számon alapuló számítás eredményeként.

telik meg, hogy a bírság alapösszege a kartell összes különböző tagja esetében az egyéni üzleti forgalom azonos százalékat tegye ki.

(vö. 139., 145–149. pont)

Másfelől annak ellenére, hogy a 17. rendelet 15. cikkének (2) bekezdése és az ESZAK-szerződés 65. cikkének (5) bekezdése alapján kiszabott bírságok megállapításának módszeréről szóló iránymutatás nem írja elő, hogy a bírságok összegét a termékekre vonatkozó világméretű üzleti forgalom alapján számítsák ki, nem zárja ki, hogy a bírság összegének meghatározásakor az üzleti forgalomra vonatkozó mutatószámokat a közösségi jog általános elveinek betartása érdekében figyelembe vegyék, amennyiben a körülmények ezt megkívánják. Ráadásul a bírságkiszabási iránymutatás hangsúlyozza, hogy az azonos magatartásért járó azonos büntetés elve – ha a körülmények így kívánják – az érintett vállalkozások vonatkozásában eltérő összegű bírságok kiszabásához vezethet, anélkül hogy ezt a különbségtételt matematikai számítások szabályoznák.

6. Az a megközelítés, amely valamely kartell különböző résztvevőivel szemben kiszabott bírságok összegei meghatározása céljából a tagokat több csoportba osztja, amely az azonos csoportba tartozó vállalkozások esetében megállapított alapösszeg átalányosítását vonja maga után, nem kifogásolható. Azonban e csoportba soroláskor be kell tartani az egyenlő elbánás elvét, amely szerint tilos a hasonló helyzeteket különböző módon kezelni és a különböző helyzeteket azonos módon kezelni, hacsak az ilyen elbánás objektíve nem indokolt. Másfelől a bírság összegének legalábbis arányban kell állnia a jogsértés súlyosságának értékeléséhez figyelembe vett tényezőkkel.

Az arányosság és az egyenlő bánásmód felperes által hivatkozott elvei sem köve-

Annak ellenőrzéséhez, hogy egy kartell tagjainak csoportba sorolása megfelelő-e az egyenlő bánásmód és az arányosság elveinek, a közösségi bíróságnak – a Bizottság e tárggyal kapcsolatos mérle-

gelési jogköre gyakorlásának jogszerűségére irányuló vizsgálata keretében – annak vizsgálatára kell szorítkoznia, hogy ez az elosztás koherens és objektív módon indokolt-e, anélkül hogy a Bizottság értékelését azonnal a sajátjával helyettesítené.

E tekintetben valamely kartell tagjainak két csoportra, vezetőkre és egyebekre osztása, nem ésszerűtlen módja annak, hogy a piacon fennálló viszonylagos jelentőségüket az egyedi alapösszeg kiigazítása céljából figyelembe vegyék, amennyiben az nem vezet a szóban forgó piacok súlyosan eltorzított bemutatásához.

(vö. 150., 156–157., 159. pont)

7. A Bizottság mérlegelési jogköre lehetővé teszi számára, hogy bizonyos elemeket figyelembe vegyen vagy figyelmen kívül hagyjon a versenyjogi szabályok megsértése miatt általa kiszabni kívánt összegek meghatározása során, különös tekintettel az ügy körülményeire. Figyelemmel a 17. rendelet 15. cikkének (2) bekezdése és az ESZAK-szerződés 65. cikkének (5) bekezdése alapján kiszabott bírságok megállapításának módszeréről szóló iránymutatás 1. A. pontja hatodik bekezdésének rendelkezéseire, meg kell állapítani, hogy a több vállalkozást érintő jogsértések esetében a Bizottság fenntartott bizonyos mérlegelési keretet azzal a lehetőséggel kapcsolatban, hogy a bírságok súlyozását az egyes vállalkozások mérete függvé-

nyében végezze el. A bírságkiszabási iránymutatás 1.A. pontjának hatodik bekezdésében szereplő „bizonyos esetekben” kifejezés és „különösen” szó használatából következik, hogy a vállalkozások egyéni mérete függvényében történő súlyozás nem jelent a Bizottság által saját magának előírt szisztematikus számítási szakaszt, hanem egy lehetséges rugalmasság, amelyet azokra az ügyekre tartott fenn magának, amelyekben arra szükség lehet.

E tekintetben a Bizottság nem lépi át mérlegelési jogkörének határait, ha a piacon jelenlévő csupán két vállalkozás által elkövetett jogsértés miatti bírságok alapösszegeinek megállapítása szakaszában nem alkalmaz eltérő bánásmódot e két vállalkozás tekintetében az e piacon elért üzleti forgalmaikban és az általuk birtokolt piaci részesedésekben fennálló különbség ellenére, mivel egyrészt egy olyan piacon, amelyen mindössze két piaci szereplő van jelen, egy kartell csak akkor képes fennállni, ha abban mindkét piaci szereplő részt vesz, és a piaci részesedést tekintve a második piaci szereplő részvétele ugyanolyan nélkülözhetetlen magához a kartellnek a létezéséhez, mint az első piaci szereplőé, és másrészt a jelen ügyben két nagy gyártóról volt szó.

(vö. 180–182. pont)

8. A 17. rendelet 15. cikkében a versenyjogi szabályok megsértése esetére meghatározott szankcióknak egyaránt célja a jogsértő magatartások megbüntetésére, illetve azok megisméltésének megelőzése. A versenyjogi szabályok megsértése esetére kiszabott bírság egyik célja az elrettentés, ennek biztosítása olyan általános követelmény, amelyet a Bizottságnak a bírságok kiszámítása során mindig szem előtt kell tartania, és nem feltétlenül követeli meg azt, hogy ennek a számításnak legyen egy olyan sajátos szakasza, amely e cél megvalósítása érdekében az összes releváns körülmény átfogó értékelésére szolgál.

(vö. 218–220., 226., 238. pont)

9. A 17. rendelet 15. cikke értelmében a versenyjogi szabályok megsértése miatt kiszabandó bírság összegének megállapítása során a vállalkozás mérete és gazdasági teljesítménye releváns értékelési tényezők, amelyek figyelembe vehetők a bírságok elrettentő hatásának biztosítása céljából. Egy nagyméretű vállalkozás, amely a kartell többi tagjához képest jelentős pénzügyi erőforrásokkal rendelkezik, könnyebben képes mozgósítani a bírság kifizetéséhez szükséges pénzügyi összegeket, ami a bírság kellően elrettentő hatása érdekében arányosan nagyobb bírság kiszabását teszi indokolttá, mint amelyet egy ugyanolyan

jogsértést elkövető vállalkozással szemben szabnak ki, amely nem rendelkezik ilyen erőforrásokkal.

E tekintetben az, hogy a Bizottság a vállalkozások méretének és összesített erőforrásainak elrettentés céljából történő figyelembevételét célzó szorzót alkalmaz, nem kizárt azon az alapon, hogy azt a bírságkiszabási iránymutatás nem írja elő kifejezetten. A vállalkozások méretének és összesített erőforrásainak figyelembevétele hozzájárulhat a bírság olyan szinten történő megállapításához, amely az iránymutatás 1.A pontja értelmében kellően elrettentő hatást biztosít, mégpedig vagy azzal, hogy közvetlenül olyan alapösszeget állapítanak meg, amely többek között számításba veszi ezeket a tényezőket, vagy azzal, hogy a más tényezők (úgy mint a jogsértés jellege vagy az egyéni jogsértő magatartás hatása) függvényében megállapított alapösszegre olyan kiigazítást alkalmaznak, amelynek célja a vállalkozások méretének és összesített erőforrásainak figyelembevétele. Ez a határozatban követett második módszer mellett, hogy nem ütközik a bírságkiszabási iránymutatásba, az első módszerhez képest még növeli is a Bizottság számításának átláthatóságát.

(vö. 235., 253. pont)

10. A 17. rendelet 15. cikkének (2) bekezdése és az ESZAK-szerződés 65. cikkének (5) bekezdése alapján kiszabott bírságok megállapításának módszeréről szóló iránymutatásban a versenyjogi szabályok különösen súlyos megsértése esetében semmi sem zárja ki az alapösszegre a bírság kellően elrettentő hatásának biztosítása érdekében alkalmazott 100%-os növelési kulcsot.

Ami különösen e jogsértéseket illeti, a bírságkiszabási iránymutatás mindössze azt jelzi, hogy a valószínű bírságösszegek „20 millió euro fölött” vannak. A bírságkiszabási iránymutatásban említett, ilyen jogsértésekre kötelezően alkalmazandó egyedüli felső határ, a 17. rendelet 15. cikkének (2) bekezdésében megállapított teljes forgalom tíz százalékának megfelelő általános határ, valamint a jogsértés időtartama címén megállapítható pótösszegre vonatkozó felső határok (lásd a bírságkiszabási iránymutatás 1. B. pontja első bekezdésének második és harmadik francia bekezdését). Ezért a bírságkiszabási iránymutatás semmilyen jogos bizalmat nem alapozhat meg az alapösszeg nagyságát, az erre az összegre a jogsértés időtartamától eltérő címen alkalmazott pótösszegek nagyságát és ennek következtében a különösen súlyos jogsértésekért kiszabandó bírságok végleges összegeinek nagyságát illetően.

Ugyanez igaz a végleges bírság azon hányadát illetően, amit a számítás keretében kiszabott pótösszeg tehet ki.

(vö. 249., 251–252. pont)

11. Az a tény, hogy a versenyjogi szabályok megsértése miatt büntetett vállalkozás a jogsértés megszüntetését követően visszaesése megelőzésére irányuló intézkedéseket fogadott el, semmiképpen nem kötelezi a Bizottságot arra, hogy bírságcsökkentő tényezőket alkalmazzon. Két-séggkívül fontos, hogy egy vállalkozás intézkedéseket tett annak megakadályozása érdekében, hogy alkalmazottai újabb közösségi versenyjogi jogsértéseket kövessenek el, ám ezen intézkedések meghozatala nem változtat a megállapított jogsértés megtörténtén. Csupán abból a tényből, hogy korábbi határozathozatali gyakorlatában a Bizottság egyes esetekben a követendő program bevezetését enyhítő körülményként vette figyelembe, nem következik, hogy minden hasonló esetben köteles lenne ugyanígy eljárni.

(vö. 266–267. pont)

12. A közösségi versenyszabályok megsértéséért büntetésben részesítendő vállalko-

zás tekintetében az elrettentés követelményeinek értékelésekor a Bizottságnak nem kell figyelembe vennie az ugyanazokért a titkolt cselekményekért harmadik országokban kapott büntetéseket. A Bizottság által a bírságok összegének meghatározásakor követhető elrettentési cél annak biztosítására irányul, hogy a vállalkozások a Közösségben, illetve az Európai Gazdasági Térségben (EGT) végzett tevékenységük során tiszteletben tartsák a Szerződés által meghatározott versenyszabályokat. Ebből az következik, hogy a közösségi versenyszabályok megsértése miatt kiszabott bírságok elrettentő erejét nem lehet kizárólag a bírsággal sújtott vállalkozás egyedi helyzete függvényében megítélni, sem annak függvényében, hogy betartja-e az EGT-n kívüli harmadik államokban rögzített versenyszabályokat.

ilyen szerepet betöltő vállalkozásoknak ennek következtében különleges felelősséget kell viselniük a többi vállalkozáshoz képest. Ezen elveknek megfelelően a 17. rendelet 15. cikkének (2) bekezdése és az ESZAK-szerződés 65. cikkének (5) bekezdése alapján kiszabott bírságok megállapításának módszeréről szóló iránymutatás 2. pontja a súlyosító körülményekről szóló részében nem kimerítő felsorolást ad azokról a körülményekről, amelyek a bírság alapösszegének emelését eredményezhetik, amely felsorolás tartalmazza a „jogsértés irányítója és felbujtója szerepet”.

(vö. 280–282. pont)

(vö. 269. pont)

13. Amikor a versenyjogi szabályok megsértését több vállalkozás követte el, a bírságok összegének meghatározásakor mindegyikük részvételének viszonylagos súlyát vizsgálni kell, ami különösen annak megállapítását foglalja magában, hogy a jogsértésben való részvételük időtartama alatt mi volt az abban játszott szerepük. Ebből különösen az következik, hogy a bírság összegének kiszámításához figyelembe kell venni azt a „vezető” szerepet, amelyet egy vagy több vállalkozás tölt be a kartellben, mivel az
14. A 17. rendelet 15. cikkének (2) bekezdése és az ESZAK-szerződés 65. cikkének (5) bekezdése alapján kiszabott bírságok megállapításának módszeréről szóló iránymutatás 2. pontja harmadik francia bekezdésének megfogalmazásából is következik az, hogy valamely vállalkozás által a versenyjogi szabályok megsértésében játszott szerep vizsgálata során különbséget kell tenni a jogsértés irányítójának és felbujtójának fogalma között, és két külön elemzést kell

végezni annak igazolására, hogy e vállalkozás ezek közül az egyik vagy a másik szerepet játszotta. Ugyanis míg a felbujtó szerep egy kartell létrehozásának vagy bővítésének pillanatával függ össze, addig az irányító szerep a kartell működéséhez kapcsolódik.

növelése során a Bizottság által végzett értékelés jogellenességének megállapítása lehetővé teszi a közösségi bíróság számára, hogy korlátlan felülvizsgálati jogkörét gyakorolva, tekintettel az ügy összes körülményére, megerősítse, megsemmisítse vagy módosítsa az említett bírságemelését.

(vö. 316. pont)

15. Valamely vállalkozás egy kartell felbujtójának történő minősítéséhez annak más vállalkozásokat kell rávennie vagy ösztönöznie arra, hogy kartellt alakítsanak, vagy ahhoz csatlakozzanak. Nem elegendő csupán az, hogy a kartell alapító tagjai között szerepelt. Így például egy olyan kartellben, amelyet mindössze két vállalkozás alapított, e vállalkozásokat nem indokolt automatikusan felbujtónak minősíteni. Ezt a minősítést arra a vállalkozásra kell fenntartani, amelyik adott esetben a kezdeményezést megtette, például azzal, hogy a másoknak az összejátszás lehetőségét javasolta, vagy azzal, hogy megkísérelte meggyőzni arról, hogy ekképpen járjon el.

(vö. 303., 338., 394. pont)

(vö. 321., 456. pont)

16. A Bizottság a versenyjogi szabályok megsértése miatt bírságot kiszabó határozata ellen benyújtott kereset keretében a bírság alapösszegéhez képest a súlyosító körülményekre tekintettel történő

17. A versenyjogi szabályok megsértése irányítójakénti minősítés tekintetében az a tény, hogy valamely kartellen belüli áremeléseket, beleértve azok nagyságát, időpontját és a végrehajtásuk mechanizmusát, közös megegyezéssel döntöttek el a kartell tagjai közti megbeszéléseken, nem változtat semmit azon a különleges felelősségen, amit valamely vállalkozás akkor vállalt, amikor úgy döntött, hogy ténylegesen elsőként fogja bevezetni a megbeszélte emelést. Az ilyen kezdeményezéssel – anélkül, hogy a kartell értekezletén meghatározott áremelési megállapodásban ezzel név szerint és kifejezetten megbízták volna – a vállalkozás önkéntesen nagy lökést adott e megállapodás végrehajtásának azzal, hogy az már nem csupán papíron létezett, hanem ténylegesen kifejtette hatását a piacra.

Ezzel szemben mindössze az a tény, hogy egy kartell tagja elsőként jelentett be egy új árat vagy egy áremelést, nem tekinthető kartellirányító szerepe jelenek, amikor a jelen eset körülményei azt mutatják, hogy a szóban forgó árat vagy emelést közös megegyezéssel határozták meg a kartell többi tagjával, és hogy ez utóbbiak arról is döntöttek, hogy azt melyikük jelenti be elsőként, mivel ez a kijelölés arról árulkodik, hogy az ár vagy az emelés elsőként való bejelentése csupán egy közös akarattal, előre meghatározott séma szigorú betartása, nem pedig olyan spontán kezdeményezés, amely lökést ad a kartellnek.

(vö. 402. pont)

(vö. 348., 427. pont)

18. Az a tény, hogy egy vállalkozás nyomást gyakorol a kartell többi tagjának magatartására, sőt előírja azt, nem szükséges feltétel ahhoz, hogy ezt a vállalkozást a kartell irányítójának lehessen minősíteni. Valójában elegendő, hogy a vállalkozás jelentős hajtóerőt képviselt a kartell számára, amire különösen abból lehet következtetni, hogy vállalta a kartell tagjai által betartandó viselkedés kidolgozását és ajánlását, miközben nem feltétlenül volt abban a helyzetben, hogy azt megkövetelje tőlük.

(vö. 374. pont)

19. Valamely kartellen belül a nagyobb vállalkozások csoportja által képviselt érdekek, célkitűzések és álláspontok egybeesése nem feltétlenül foglalja magában azt, hogy e csoport tagjainak kell tulajdonítani az irányító szerepet, sem azt, hogy ezt a minősítést – amelyet más körülmények függvényében valamilyikükre vonatkozóan megállapítottak – a többiekre is ki kell terjeszteni.

20. Ha számos vállalkozás együttesen sérti meg a versenyjogi szabályokat, az a tény, hogy valamely kartellel kapcsolatos találkozókra egy másik kartellel kapcsolatos találkozókkal azonos időben került sor, és hogy a témájuk lényegében ugyanazt a rendszert követte, nem lehet következtetni arra, hogy az egyes kartellekben ténylegesen melyik vállalkozás töltötte be az irányító szerepet. Így a két érintett kartell között fennálló, fent említett hasonlóságok alapján nem lehet arra következtetni, hogy valamely kartellben irányító szerepet játszó vállalkozásnak ugyanilyen szerepe van a másik kartellben is.

(vö. 459. pont)

21. A hosszú időtartamú jogsértésben a kartell tagjai különböző időpontokban, felváltva tölthetik be az irányító szerepét, ezért nem zárható ki, hogy az irányító szerep súlyosító körülményt mindegyikükre alkalmazni lehet.

megköveteli ugyanis, hogy az érintett vállalkozás szolgáltatáson elsőként meghatározó bizonyítékokat a kartell létezésének bizonyítására.

(vö. 460. pont)

22. A Bizottság a kartellügyek esetében a bírságok alóli mentesítésről és a bírságok csökkentéséről szóló közleménye olyan jogos elvárásokat teremt, amelyekre azok a vállalkozások hivatkoznak, amelyek valamely kartell létezéséről kívánják tájékoztatni a Bizottságot. Tekintetbe véve a jogos bizalmat, amely e közlemény alapján a Bizottsággal együttműködni kívánó vállalkozásokban kialakulhatott, a Bizottság köteles a közleménynek eleget tenni, amikor valamely vállalkozásra kirótt bírság összegének meghatározása során értékeli annak együttműködését.

E tekintetben, még ha az ilyen elemeknek nem is kell feltétlenül önmagukban elegendőnek lenniük a kartell létezésének bizonyításához, meghatározónak kell lenniük ebből a célból. Tehát nem csupán iránymutatásként kell szolgálniuk a Bizottság vizsgálatához, hanem a jogsértést megállapító határozathoz fő bizonyítékként közvetlenül felhasználható elemeknek kell lenniük. Ezen elemeket másrészt ténylegesen át kell adni a Bizottságnak, nem elegendő annak a forrásnak az egyszerű felkínálása vagy megjelölése, ahonnan ezek az információk megszerezhetők.

(vö. 488. pont)

23. A bírság alóli teljes mentesítés vagy a bírság összegének csökkentése a kartellügyek esetében a bírságok alóli mentesítésről és a bírságok csökkentéséről szóló közlemény B szakaszának alkalmazásával

Mivel az ajánlat nem minősül sem olyan információk forrásának, amelyek képessé tették a Bizottságot információkérések kiküldésére, sőt, hogy vizsgálatot rendeljen el, azonban gyakorlatilag a tények rekonstruálásának és bizonyításának teljes feladatát ezen intézményre hagyták, annak dacára, hogy az azokat szolgáltató vállalkozás elismerte a felelősségét, sem pedig egy vállalkozás azon ajánlata, hogy vallomástétel céljából alkalmazottakat bocsát a Bizottság rendelkezésre, e

javaslatokat a Bizottságnak nem kötelező elfogadnia, amely felhívhatja a vállalkozást, hogy maga gyűjtse össze alkalmazottaitól az információkat, és haladéktalanul írásban adja át a Bizottságnak azokat, hogy ne növelje fölöslegesen az intézmény munkaterhelését.

a valamely közigazgatási szervnek szóban, egy értekezlet keretében átadott információ rendszerint rögzíthető és megőrizhető hangfelvétel útján és/vagy írásban, jegyzőkönyv készítésével.

Végül a Bizottságnak nem feladata, hogy felhívja a vállalkozás figyelmét az általa szolgáltatott információ elégtelen voltára és azok kiegészítésének szükségességére, mivel a közlemény E. szakaszának (2) bekezdése kimondja, hogy „a Bizottság csak a határozata elfogadásának pillanatában mérlegeli, hogy a B., C. vagy D. [szakaszban] megállapított feltételek teljesültek-e”.

(vö. 492–493., 517–518., 521–522., 526., 568. pont)

24. A kartellügyek esetében a bírságok alóli mentesítésről és a bírságok csökkentéséről szóló közlemény B szakaszának alkalmazásával történő bírság alóli teljes mentesítés vagy a bírság összegének csökkentése érdekében valamely kartell fennállására vonatkozó meghatározó elemeket szóban is szolgáltatathatja az érintett vállalkozás a Bizottság számára. Az információk szóbeli átadása a jogbiztonság szempontjából nem jelent semmilyen jelentősebb hátrányt annyiban, hogy

E tekintetben, noha igaz az, hogy a Bizottságot nem terheli általános kötelezettség a valamely személyekkel vagy vállalkozásokkal lefolytatott értekezleteiről való jegyzőkönyv készítése tekintetében, a jegyzőkönyv felvételére irányuló kifejezett rendelkezés hiánya nem zárja ki, hogy adott esetben a Bizottság köteles lehet az általa meghallgatott nyilatkozatokat ilyen iratban írásban is rögzíteni. Ez a kötelezettség ugyanis az ügy különleges körülményektől függően származhat közvetlenül a gondos ügyintézés elvéből is, amely egyike a közösségi jogrend által a közigazgatási eljárásokban biztosított garanciáknak. Márpedig amikor egy vállalkozás az engedékenységi közlemény alapján történő ellentételezésre alkalmas együttműködés céljából kapcsolatba lép a Bizottsággal, és ennek keretében értekezletet szervez az intézmény szolgálatai és a vállalkozás között, akkor a gondos ügyintézés elve alapján erről az értekezletről jegyzőkönyvet kell felvenni, amely összefoglalja az ott elhangzottak lényegét,

vagy legalább hangfelvételt kell készíteni, ha a szóban forgó vállalkozás ezt legkésőbb az értekezlet kezdetéig kéri.

szerepét valamely kartellben, e vállalkozás nem részesülhet a bírság alóli teljes mentesítésben vagy annak nagyon jelentős csökkentésében az együttműködési közlemény alapján.

(vö. 535–536., 544–545. pont)

(vö. 498–502., 506. pont)

25. A 17. rendelet 15. cikkének (2) bekezdése és az ESZAK-szerződés 65. cikkének (5) bekezdése alapján kiszabott bírságok megállapításának módszeréről szóló iránymutatás 2. pontja harmadik francia bekezdése által használt „a jogsértés irányítóként vagy felbujtóként történő elkövetése, illetve a kartellügylek esetében a bírságok alóli mentesítésről és a bírságok csökkentéséről szóló közlemény B szakaszának e) pontjában használt „irányító vagy meghatározó szerep”, amelyeket egyrészt súlyosító körülményként, másrészt a bírságok alóli teljes mentességnek vagy a bírság összegének nagyon jelentős csökkentésének akadályaként említenek, lényegében azonos hatásúak.

Ebből következik, hogy ha megállapítják egy vállalkozás irányító vagy felbujtó

26. Tekintettel a kartellügylek esetében a bírságok alóli mentesítésről és a bírságok csökkentéséről szóló közlemény B. szakasza b) pontjának megfogalmazására, amely a bírság összegének nagyon jelentős csökkentését kizárólag annak az egy vállalkozásnak kívánja biztosítani, amely ténylegesen „elsőként” szolgáltatott meghatározó elemeket, nem lehet alátámasztani, hogy két vállalkozás együtt felel meg a B. szakasz b) pontjában foglalt feltételnek, ha az ilyen bizonyítékokat nem ugyanabban az időpontban nyújtották be.

(vö. 550. pont)

27. A felülvizsgálat, amelynek gyakorlására a közösségi bíróságot kéri egy olyan határozatra vonatkozólag, amellyel a Bizottság az EK 81. cikknek és az Európai Gazdasági Térségre vonatkozó megállapodás 53. cikkének megsértését állapítja meg, és bírságot ró ki, e határozat jogszerűségére korlátozódik. A bíróságot az EK 229. cikk és a 17. ren-

delet 17. cikke szerint megillető korlátlan felülvizsgálati jogkör adott esetben csak a határozatot érintő és az érintett vállalkozás által a keresetében sérelmezett jogellenesség megállapítása után gyakorolható, azzal a céllal, hogy szükség esetén a bírság eltörlésével vagy összegének megváltoztatásával orvosolják e jogellenességnek a kivetett bírság összegének meghatározását érintő következményeit.

megállapításának módszeréről szóló iránymutatás 3. pontjának hatodik francia bekezdése előír, szükségképpen azt sejteti, hogy a szóban forgó együttműködés nem alkalmas az engedékenységi közlemény keretében történő ellentételezésre, és hogy az hatékony volt, azaz megkönnyítette a Bizottság a közösségi versenyszabályokkal kapcsolatos jogsértések megállapításában és büntetésében álló feladatának végrehajtását.

Ezért el kell utasítani valamely felperes keresetét, akivel szemben a Bizottság a kartellügyek esetében a bírságok alóli mentesítésről és a bírságok csökkentéséről szóló közleményt alkalmazta, és amely arra irányul, hogy az Elsőfokú Bíróság a közigazgatási eljárásban tanúsított együttműködését e közleménynek a rendelkezéseitől elvonatkoztatva értékelje és jutalmazza, amely közlemény jogellenességére nem hivatkozik.

(vö. 585., 588. pont)

(vö. 581–583. pont)

28. A versenyszabályok megszegésével kapcsolatos jogsértésre vonatkozó eljárás során a Bizottsággal együttműködő vállalkozásnak adható bírságcsökkentés lehetősége a kartellügyek esetében a bírságok alóli mentesítésről és a bírságok csökkentéséről szóló közlemény által rögzített kereteken kívül, mint amelyet a 17. rendelet 15. cikkének (2) bekezdése és az ESZAK-szerződés 65. cikkének (5) bekezdése alapján kiszabott bírságok

29. Az olyan kontradiktórius eljárásokban, amelyek elítéléshez vezethetnek, a javasolt büntetés jellege és mértéke természetesen a szolgálati titoktartási kötelezettség hatálya alá esik, amíg a büntetést véglegesen jóvá nem hagyták és ki nem hirdették. Ez az elv abból következik, hogy az érdekelt jó hírét és méltóságát mindaddig tiszteletben kell tartani, amíg el nem ítélik. Másfelől a Bizottságnak az a feladata, hogy ne adjon ki a sajtónak információkat a tervezett pontos büntetésről, nemcsak a szolgálati titoktartás kötelezettségével, hanem a gondos ügyintézés kötelezettségével is egybeesik.

Még annak feltételezése esetén is, hogy a Bizottság szervezeti egységei felelősek valamely, a versenyjogi szabályok megsértése miatti bírság pontos részleteinek a média felé történt kiszivárogtatásáért annak elfogadását megelőzően, az ilyen szabálytalanság csak akkor vezethet a szóban forgó határozat megsemmisítéséhez, ha megállapítást nyer, hogy ezen szabálytalanság hiányában a szóban forgó határozatot nem hozták volna meg, vagy eltérő tartalmú lett volna. Az érdekelt feladata az, hogy legalább olyan bizonyítékokat terjesszen elő, amelyek egy ilyen következtetést alátámaszthat-

nak. Függetlenül annak lehetőségétől, hogy a szóban forgó határozat megsemmisíthető abban az esetben, ha az elkövetett szabálytalanság hatással volt annak tartalmára, az érdekeltnek jogában áll az érintett intézmény felelősségét kutatni azért a kárért, amelyet megítélése szerint a szabálytalanság miatt szenvedett el.

(vö. 604., 606–607. pont)